

Włodzimiera Ziemińska-Odojowa

"Sprawozdanie z badań kurhanu odkrytego w Lidzbarku Warmińskim", Jan Dąbrowski, Łucja Okuliczowa, "Rocznik Olsztyński" T. II, 1959 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 432-433

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE I OMÓWIENIA

JAN DĄBROWSKI, LUCJA OKULICZOWA, *Sprawozdanie z badań kurhanu odkrytego w Lidzbarku Warmińskim*, Rocznik Olsztyński, t. II, Olsztyn 1959, s. 82—117. W tekście 3 ryciny oraz 6 tablic. Streszczenia w językach rosyjskim i angielskim.

W materiałowej części drugiego tomu „Rocznika Olsztyńskiego” ukazało się sprawozdanie z badań archeologicznych, przeprowadzonych na kurhanie w Lidzbarku Warmińskim w r. 1957. Praca składa się z części materiałowej i analitycznej oraz wniosków o charakterze syntetycznym.

We wstępie autorzy informują o lokalizacji badanego stanowiska oraz historii i metodzie badań.

W rozdziale zatytułowanym *Układ przestrzenny kurhanu* podany jest opis zewnętrznego wyglądu kurhanu przed rozpoczęciem badań oraz układ warstw w przekroju oznaczonych kolejno od góry cyframi rzymskimi od I—III. Równocześnie autorzy charakteryzują ogólnie występujący w warstwach materiał. Z masowego pochówku w nie zniszczonej części kurhanu wyróżniono zespoły, których stratygrafia warstw pozwoliła podzielić na starsze i młodsze. W końcowej części omawianego rozdziału podano próbę rekonstrukcji budowy kurhanu oraz jego pierwotnego wyglądu.

W dalszej części pracy następuje szczegółowy *Opis zespołów grobowych*. W poszczególnych pochówkach podano ich lokalizację na bruku oraz stan ich inwentarza ze szczegółowym opisem, numerując cyframi arabskimi poszczególne pozycje. Opis ceramiki, która stanowi głównie materiał z kurhanu, podana jest według ustalonego schematu, najpierw charakterystyka formy lub fragmentu, opis zdobienia, charakterystyka powierzchni, barwy, domieszki, wymiary oraz pojemność. Po opisie poszczególnych pozycji inwentarza podane są odnośniki do tablic ilustracyjnych. Rozdział ten kończy opis materiału luźnego pochodzącego ze zniszczonej części kurhanu.

W części analitycznej pracy poddano analizie nieliczne fragmenty przedmiotów metalowych, których funkcję ustalono na podstawie analogii do przedmiotów z najbliższego regionu. Ceramikę analizowano według typów, najpierw naczynia baniaste, misy, czarki, pokrywy i kubki. W obrębie poszczególnych typów naczyń analizowano ich zróżnicowane formy, funkcje oraz technikę wykonania.

Osobny rozdział poświęcono *Ornamentyce naczyń*. Podano w nim charakterystykę poszczególnych technik i motywów zdobniczych wyróżniając ornament kreskowy ryty, ornament wykonany kółkiem zębatym, ornament odcisnięty stemplem wielozębnym oraz ornament plastyczny i paznokciowy.

W następnym rozdziale, zatytułowanym *Chronologia*, autorzy przeprowadzają analizę chronologiczną materiału z Lidzbarka Warmińskiego. Na podstawie analogii do najbliższego terenu ustalono chronologię dla poszczególnych form zabytków metalowych i ceramicznych, sugerując równocześnie ich lokalną przynależność kulturową oraz odmiany, zapożyczenia, asymilację i przeżytki z form kultury pomorskiej i łużyckiej. Zarówno rozpatrzenie stratygrafii warstw, jak i typu kurhanu nie dało podstaw do uściślenia chronologii, do

której wiele odnośników ma charakter hipotetyczny. Całość zespołów z Lidz-barka Warmińskiego datowana jest na tzw. okres wczesnożelazny, tj. wczesny i środkowy okres lateński (400 — p.n.e.) bez uwzględnienia chronologii absolutnej dla poszczególnych pochówków.

W rozdziale *Zagadnienie przynależności kulturowej* autorzy poruszają interesujący problem współwystępowania form kultury bałtyckiej i pomorskiej, ich wzajemnej zależności i natężenia występowania jako kultur odrębnych lub ich konglomeratu. Zjawisko to stwierdzono również w badanych osadach w Jeziorku, pow. Giżycko, i Łęczach, pow. Elbląg. Jest ono typowe dla Warmii i Mazur oraz obszarów pogranicznych. Fakt ten, jak wydaje się autorom, tłumaczy równocześnie różnorodność form pochówków omawianego okresu reprezentowanego przez różne grupy ludzkie mające odrębne zwyczaje pogrzebowe.

Pracę kończy rozdział zatytułowany *Zagadnienie społeczne*. Ze względu na brak pewności, czy badany kurhan był częścią cmentarzyska, czy grobowcem rodzinnym lub rodowym oraz ze względu na brak analogii do omawianego zagadnienia oraz uściślonej precyzyjnej chronologii omawianego materiału, problem ten autorzy pozostawiają na razie otwarty.

Omawiana wyżej praca ma charakter publikacji źródłowej. Zarówno przyrzysty, jak i bardzo nowatorski sposób publikowania źródeł oraz wnikliwa ich interpretacja czyni z niewielkiego opracowania materiałowego pierwszą polską pozycję sygnalizującą problematykę cmentarzysk tzw. okresu wczesnożelaznego. Bardzo cenne wydają się wnioski o charakterze syntetycznym odnośnie zagadnienia przynależności kulturowej oraz zagadnień społecznych. Wartość pracy polega między innymi na ciekawych spostrzeżeniach nie związanych przez polską archeologię problemów współżycia i asymilacji odrębnych grup etnicznych w okresie wczesnożelaznym na Warmii i Mazurach, które, być może, mają powiązania ze zjawiskami wcześniejszymi wspólnoty bałtosłowiańskiej.

Włodzimiera Ziemińska-Odojowa

MIROŚLAWA GAJEWSKA i JERZY KRUPPE. *Badania archeologiczne w 1958 r. na wzgórzu katedralnym we Fromborku*, Rocznik Olsztyński, t. III 1960. Olsztyn 1961, s. 81 — 104. W tekście 8 rycin oraz 5 tablic. Streszczenia w językach rosyjskim i angielskim.

Obronny kompleks architektoniczny we Fromborku oraz związane z nim miasteczko swoimi walorami historycznymi wzbudzały od dawna zainteresowanie nie tylko w naszym regionie. W związku z projektem odbudowy zniszczonego w czasie ostatniej wojny zabytkowego „wzgórza” podjęto architektoniczne i archeologiczne zespołowe prace badawcze. W 1957 r. badania archeologiczne miały charakter rozpoznawczy. Kontynuację systematycznych badań archeologicznych podjęto z inicjatywy i funduszy Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przy współudziale pracowników Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w 1958 roku. W III t. „Rocznika Olsztyńskiego” zamieszczono niżej omawiane opracowanie materiałowe autorów Mirosławy Gajewskiej i Jerzego Kruppego z pierwszego sezonu tych badań.

We wstępie na podstawie znanych źródeł autorzy wprowadzają w rys historyczny powstania i rozwoju przestrzennego „wzgórza” oraz jego związku z dziejami biskupstwa warmińskiego. Genezę powstania kompleksu architektonicznego na wzgórzu tłumaczą jego naturalne walory obronne. Celem badań archeologicznych jest rozstrzygnięcie pierwotnego założenia przestrzennego